

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 24. avgusta 1900.

Politični oddelek.

Slovenska trgovska šola.

V zadnjih letih se čuje čedalje pogostejkrat želja, naj se že vendar ustanovi v Ljubljani slovenska trgovska šola. Vsestransko se povdarja, da je taka šola neobhodno potrebna, da je naravnost jeden pogoj povzdigi slovenske trgovine.

Mi se popolnoma strinjamo s to zahtevo. Slovenska trgovska šola je res živa in nujna potreba. Vsled za trgovino še vedno veljavne obrtne prostosti, vrnilo se je v ta stan mnogo elementov, ki nikakor vanj ne spadajo in vsled katerih so se vse razmere znatno poslabšale. Zdaj sme vsak mežnar in vsak kočijaž, če je spravil nekaj krajcarjev na stran, odpreti trgovino, in ker nima za nje solidno in uspešno vodstvo nikacih zmožnosti, si skuša z divjo konkurenco in časih tudi z nepoštenimi sredstvi pomagati kakor pač ve in zna.

Šola je potrebna, da si pridobi trgovski naraščaj tistega znanja, brez katerega se dandanes ne more dobro in uspešno kupčevati. Povzdiga inteligence trgovskega stanu je pogoj povzdigi trgovine sploh. To je spoznalo tudi „Trgovsko in obrtno društvo za Kranjsko“ in si je postavilo nalogo, delovati z vsemi sredstvi na ustanovitev trgovske šole.

Na zadnjem občnem zboru tega društva smo izvedeli, da denarno vprašanje ni tista ovira, ki zadržuje ustanovitev trgovske šole. Denar bi se dobil, saj država, dežela kranjska, trgovska in obrtna zbornica in mestna občina ljubljanska ne more odreči primernih prispevkov. Predno pa se store koraki, da se dobe sredstva, je potrebno, da se ustanovi terminologija. Tako smo čuli na občnem zboru Trgovskega društva.

Te dni smo v tej zadevi čitali v „Gorenjcu“ dva članka o ustanovitvi slovenske trgovske šole. Povedano

je v njih marsikaj, kar je uvaževanja vredno, ali tega, kar se na občnem zboru „Trgovskega ali obrtnega društva“ ni omenilo tudi v teh člankih nismo našli, namreč pojasnila, kakšna naj bo bodoča slovenska trgovska šola.

Zdi se nam, da se to na občnem zboru „Trgovskega in obrtnega društva“ zategadelj ni omenilo, ker stvar res še ni aktuvelna bila. Ker pa je „Gorenjec“ prišel kar z raznimi konkretnimi nasveti, je pač umestno, če se to vprašanje vsaj akademično premotri.

Kakšna bodi torej prihodnja slovenska trgovska šola? Ali nam je potrebna trgovska akademija? Ali nam je potrebna trgovska srednja šola? Ali nam je potrebna navadna trgovska nadaljevalna šola?

Odgovor na to dobimo, ako premotrimo naše gospodarske, trgovske in obrtne razmere.

Veletrgovine je na Slovenskem izvzemši Trst prav malo. Tu in tam se sicer nahaja kaka veletrgovina ali v obče se mora reči, da so naši trgovci največ le detajlisti. Drugače tudi ne more biti. Veletrgovina se razvije samo tam, koder je dan za to pogoj, koder imajo industrijo, koder imajo kaj eksportirati, in koder je dovolj kapitala. Pri nas tega ni in zato je prazno mnenje, da se razvije v nas veletrgovina, samo če bomo imeli dovolj mož, opremljenih z znanjem, ki si je pridobiti na trgovski akademiji. Sicer pa je pri sedanjih razmerah izključno, da bi slovenska trgovska akademija imela dovolj slušateljev. Kdo bo obiskoval akademijo, ako doma v praktičnem življenju tistega znanja ne more porabiti, če s svojim znanjem ni nič na boljšem, kakor tisti, ki je absolviriral Mahrovo šolo.

Ravno to, kar smo rekli o trgovski akademiji, velja tudi o trgovski srednji šoli. Pri enketi, ki jo je sklicala trgovska zbornica v Libercu, torej zbornica prvega industrijalnega okraja v celi državi, se je vsestransko priznavalo, da trgovske akademije in trgovske srednje šole ne ustrezajo časovnim in trgovskim potrebam, da se zdrav in dober trgovski naraščaj vzgoji samo v

trgovskih nadaljevalnih šolah, ki so za trgovino nekako to, kar so obrtne strokovne šole za obrtnost. Znanje, ki ga je v tacih zavodih pridobiti, zadostuje po sodbi liberških trgovcev popolnoma. Česar se mlad človek tam ne nauči, to mu da praktično življenje.

To velja za nas še v večji meri, kakor za Češko, saj se naša trgovina z likerško še primerjati ne more in zato bi „Trgovskemu in obrtnemu društvu“ toplo priporočali, naj se pri svojih prizadevanjih za ustanovitev trgovske šole za sedaj omeji na to, da se ustanovi taka šola, za kakoršno so se izrekli liberški trgovci, samo da bo dala gojencem priliko, se laške in nemške korespondence temeljito naučiti.

Taka šola bo v zadostni meri povzdignila duševni nivo naše trgovine, dala nam bo dober trgovski naraščaj, dala nam bo praktičnih ljudi, ne teoretikov in akademikov, katerih danes še čisto nič ne potrebujemo. Če se kedaj razmere zboljšajo, če se dvigne naš gospodarski položaj, se šola še zmerom lahko razširi. Le nikar ne začeti zidati pri strehi in iz samega narodnega samoljubja prezirati dejanske razmere in potrebe.

Politični pregled.

K položaju. — Glasilo dr. Ebenhocha se je oglasilo zopet ter namiguje, da tudi nova pogajanja dr. Körberja z načelniki in najodličnejšimi člani raznih strank ne bodo imela uspeha. Ebenhoch trdi tudi, da se je v zadnjih avdijencah v Išču odločilo, da parlament ne bo razpuščen, ter da se vlada, dasi je začasno opustila to misel, končno zopet zateče k oktroiranju. Jako dobro pripominja „Vaterland“, da se imata klub čeških konservativcev in centrum, ki sta v zvezi z jugoslovanskim klubom v takozvani novi „zvezi desnice“, zahvaliti za svoj vpliv ravno tisti „privilegirani“ volilni pravici, katero se je imenovalo glavni vzrok vsega notranjepolitičnega nereda. Körber doslej s pogajanja še ni začel ter ni sprejel še nobenega poslanca. Bajje pa je povabljen prvi poslanec Ebenhoch kot načelnik nemških klerikalcev.

„Halbasien“. — To bi bilo najprimernejše ime za nekatere dežele naše države, vse kar se tiče šolstva. „Statistische Monatshefte“ so prinesle članek dr. Badenija „Schulpflicht und Schulbesuch in Oesterreich“, ki to jasno kaže. Nad 30 let že imamo zakon o splošni dolžnosti šolskega obiska; po tem zakonu mora vsak otrok šolo obiskovati. V resnici pa je v letu v l. 1894./95. mej 3.872.965 otroci, obvezanimi obiskovati šolo, bilo 392.873 otrok, ki sploh niso nobene šole obiskovali. Mej temi jih je bilo največ v Galiciji; v Istri jih je bilo 17.653! Razen teh izkazanih otrok, ki ne obiskujejo šole, je pa po zadrževanju „Statistische Monatshefte“ v Galiciji še kacic 300.000 družih otrok, ki ne hodijo v nobeno šolo, pa so bili iz uradnih izkazov kar na kratko izpušeni. Na Kranjskem je bilo 1896/97. leta 3394 otrok, ki niso obiskovali nobene šole in sicer radi tega, ker so bile šole preodaljene. Članek v uradnem razglasilu „Statistische Monatshefte“ kaže, da je šolski obisk najboljši tam, koder imajo konservativci najmanj vpliva, najslabši pa tam, koder imajo konservativci moč v rokah. Kakšna bi bila šola, če bi jo oni dobili v roke, to se tudi vidi iz citiranega članka. V njem je glede ekspozitur in šol za silo rečeno doslovno: „Večina (tacih šol) se nahaja v alpskih deželah, na Štajerskem, na Kranjskem in v Primorju, a vodijo jih duhovniki, kateri

se po poročilu c. kr. deželnega šolskega sveta goriško-gradiščanskega čisto nič ne trudijo, da bi dosegli dober šolski obisk in dobre učne vspehe. Ni treba komentarija.

Nevaren konflikt je nastal radi delovanja makedonskega odbora med Rumunijo in Bolgarijo. Rzsoditi ni mogoče, ali so zanesljiva iz Bukarešta došla poročila, vsekakor pa je nedvomno, da vlada v rumunskem časopisju silna ogorčenost, ter da je narod rumunski jako razburjen. 20. t. m. je demonstriral po ulicah Bukarešta velikaneki spreved družtev z zastavami ter oseb raznih slojev. Vseh skupaj je bilo bajje nad 30 000 ljudi. S hiš so vihrale v črno tanjšico zavite narodne zastave, dame in gospodje so bili v žalnih oblekah. Vršila sta se dva velika shoda, na katerih so govorniki protestirali proti vedenju Bolgarov in proti bolgarski vladi ter pozivljali rumunsko vlado na odločen odpor. Spreved je šel pred kraljevo palačo, kjer je govoril poslanec Iliescu ter pred hišo umorjenega profesorja Mihaileanuja Bolgarska vojna uprava hoče bajje mobilizirati čete v severni Bolgariji. Bajje namerava rumunska vojna uprava mobilizirati 1., 2. in 3. kor in jih poslati na mejo. Kralj Karol je dejal bajje častnikom gardnega kora v Pelešu, naj bodo pripravljene na vojno, kar se lahko vsak čas zgodi, da bode apeliral na njihovo junaštvo. Nota Turčije je bajje Rumunom jako ugodna. Turški komisar v Sredcu izroči bolgarski vladi noto. Ako bolgarska vlada zahtevam porte ne bo vstregla, bo porta postopala energično. Ako so vse te vesti resnične, potem je razmerje na Balkanu res jako kritično. Dopisovanje med Sredcem in Bukareštom se nadaljuje ter se vladi trudita razpor ukladiti.

Volitev predsednika Zjedinjenih držav nikakor ne bo tako mirna, kakor so prorokovali republičanski listi. Demokratije so dvignili zopet Bryana na svoja ramena, in vrše se dan na dan agitatorski shodi. Kandidatura dosedanega Mac Kinleya je zategadelj precej v nevarnosti. Tudi zunanji svet se mnogo bolj zanima za bodoči boj med starima tekmečema, med Mac Kinleyem in Bryanom. Ako zmaga Bryan, zmagajo demokratije s svojim „srebornim“ vprašanjem. Zlasti Buri žele, da bi zmagal Bryan, ker upajo trdno, da bode Bryan zanje posredoval energično ter jih podpiral diplomatsko. Mac Kinley l. 1896., ko je bil izvoljen predsednikom, za svojo izvolitev ni posegel sam v boj, danes pa se vdeležuje volilnih shodov ter sam pridno govori. Zlasti ga podpira vojni tajnik Root, ki je izvršten govornik, generalni poštni vodja Emery Smith, senatorji Dodge, Fairaker in Burrows ter celo bivši predsednik Harrison. Vsekakor bode boj med republičani in demokrati jako hud, ter izida nikakor ni možno vedeti že danes.

Vojna na Kitajskem. — Ker so došla poročila o dogodkih v Pekinu in na Kitajskem vedno nekaj dni stara, seveda ni možno označiti položaja tako, kakoršen je v resnici sedaj. Zadnje brzojavke govore še vedno o pouličnih bojih. Pekin torej v času, ko so bile te brzojavke oddane, še ni bil ves v posesti mednarodnih vojev, nego je bilo notranje mesto v posesti Kitajcev. Japonci se menda najbolj odlikujejo v teh pouličnih bojih, kar je naravno, saj jih je več kot vseh drugih skupaj. Pri prvih uspehih v Pekinu pa so se osobito odlikovali Rusi, ki so 14. t. m. zjutraj prvi zasedli prve duri vzhodnih vrat. Američanski poslanik Conger je sporočil, da je prišla pomoč v najhujši nevarnosti in res že v zadnjem času. Dasi je princ Čing prepovedal streljati na angleško poslaništvo, in dasi so bajje kitajski častniki pod smrtno kaznijo prepovedali napadati tujce, ni moštvo kitajske armade odnehalo, nego streljalo dalje. Conger tudi trdi, da je vso revolucijo zakrivila kitajska vlada, da je podpirala boksarje ter da se sedaj z boksarji samo izgovarja. Zategadelj bodo mirovna pogajanja pač dolgotrajna in težavna. Lihungčang se je obrnil do ruske in angleške vlade, naj imenujeta svoje pooblaščenca, ki se bodo z njim pogajali glede miru in glede odškodnine. Toda Lihungčang doslej ni imel uspeha. Zaupa